

HAYATIMIZIN KARA MİZAHİ BİR-ANTİ KARAKTER OLARAK HAYALET OĞUZ

Black Humor Of Lives: Hayalet (Ghost) Oguz As An Anti-Hero

Hasan AKTAŞ¹

¹Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yortsavulhaktas@yandex.com, orcid.org/0000-0002-6253-5356.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 17.03.2024

Kabul/Accepted: 20.04.2024

DOI:10.20322/littera.1454369

Anahtar Kelimeler

Hayalet Oğuz, karakter, mizah, marjinal.

ÖZ

Asıl adı Oğuz Haluk Alplaçın olan Hayalet Oğuz (1929-1975); aslen Diyarbakırlı olmasına rağmen Ankara'da doğan, İstanbul'da yaşayan Cumhuriyet döneminin en önemli marjinallerinden biri olarak kabul edilir. Hayalet Oğuz, marjinalliğinin yahut bohemliğinin yanı sıra entelektüel kimliği ile dönemin neredeyse tüm tanınmış entelektüelleri ve sanatçılarıyla içli dışlı olmuş çok yönlü bir anti-karakterdir. Bu makalenin amacı Türk edebiyatı ve entelektüel çevrelerde yer edinmiş Hayalet Oğuz'un sıra dışı hayatını anlatmaktır. Hayalet Oğuz'un bazen kara mizaha kaçan yaşamından fragmanlar sunmaktır. Hayatında; şiir, düzyazı, çeviri ve senaryo gibi değişik yazı türlerini denemesine rağmen telif eser yayımlamayan Hayalet Oğuz daha sonra marjinal yaşamıyla efsaneleşmiş ve edebiyat tarihinde yer edinmiştir. Bu vesileyle onun sıra dışı ve hayaletimsi yaşamında bazı mizahi ve ibretlik anekdotlar sunulmaya gayret edilmiştir. Bu günümüzde yaşayan fevkalade figürün yaşam felsefesinin mizahî yönüne göndermede bulunulmuştur. Ayrıca onun birçok yazar, şair ve entelektüel üzerinde bıraktığı etkilere de dikkat çekilmiştir. Bunun yanı sıra Hayalet Oğuz'un efsaneleşme eğiliminde olan bir kişilik olduğu da tartışılmıştır. Nihayet, yaşarken veya öldükten sonra pek çok insanı etkilemeye devam eden ve son derece ilginç hayatıyla film senaryolarına konu olabilecek Hayalet Oğuz'un Türkiye'nin kültür ve edebiyat hayatında ne kadar renkli ve mizahî bir sima olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Bu vesileyle, bundan sonra Hayalet Oğuz'un daha çok entelektüel dünyanın gündeminde olacağı ve tartışılacağını umuyoruz.

ABSTRACT

Known by the pseudonym Hayalet (Ghost) Oğuz, whose real name is Oğuz Haluk Alplaçın (1929-1975), despite being originally from Diyarbakır, he was born in Ankara and lived in Istanbul, considered one of the most important marginals of the Republican era. Hayalet Oğuz, alongside his marginality or bohemianism, is a multifaceted anti-character with an intellectual identity who was closely associated with almost all renowned intellectuals and artists of the period. The purpose of this article is to narrate the extraordinary life of Hayalet Oğuz, who has found a place in Turkish literature and intellectual circles. It offers glimpses of his life, which sometimes veered into dark humor. Despite experimenting with various forms of writing such as poetry, prose, translation, and screenplays, Hayalet Oğuz, who did not own copyrights, later became legendary and established himself in literary history with his marginal life. In this regard, some humorous and instructive anecdotes from his extraordinary and ghostly life are presented. Reference is made to the humorous aspect of his life philosophy as an exceptional figure living for the moment. Moreover, attention is drawn to the influences he left on many writers, poets, and intellectuals. Furthermore, it is discussed whether Hayalet Oğuz had a tendency to become

Keywords

Hayalet Oğuz, character, humor, marginal.

a legendary figure. Finally, it is attempted to demonstrate how colorful and humorous a figure Hayalet Oğuz was in Turkey's cultural and literary life, whose extremely interesting life could be the subject of film scripts, and it is hoped that Hayalet Oğuz will be more in the agenda and discussion of the intellectual world in the future.

Atf/Citation: Aktaş, H. (2024), "Hayatımızın Kara Mizahı Bir-Anti Karakter Olarak Hayalet Oğuz", *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 10/2, 140-149.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Hasan AKTAŞ, yortsavulhaktas@yandex.com

GİRİŞ

Tarih, daha doğmadan bazılarının üzerine çizer. Bazıları da doğdukları andan itibaren tarihin üzerine çizerler. Tarih; üzerine çizdiklerini ısrarla görmemeye kendini şartlamasına rağmen, bunlar; tarihe rağmen var olurlar. Tarihin üzerine çizenler elbette ki hayatın gizli anti-kahramanlarıdır. Tarih, üzerine çizenleri asla affetmez. Onlar da tarihi affetmez, hatta tarihi dikkate bile almaz. Çünkü onlar için tarihin mihrapta mahalli yoktur. İşte tarihin üzerine çizen gizli şahsiyetlerden biri de şüphesiz ki Hayalet Oğuz'dur.

Devlet ve toplum, Hayalet Oğuz'dan hazzetmedi. O da devlet ve toplumdan hiç hazzetmedi. Devlet ve onun ideolojik aygıtı olan bürokrasiyle hiçbir şekilde işi olmadı. Kendisi Diyarbakır'da 13 köy sahibi feodal ve bürokrat bir aileden gelmesine rağmen bürokrasi ve aile kurumuyla hiç başı hoş olmadı. Bürokrasinin ve ailenin üzerine bir kalemde çizdi. Elbette ki onun bürokrasi ve aile kurumunun veya hayatta her şeyin üzerine çizmesinde hiç bilinmeyen gizemli hayatının farklı noktalarında yaşadığı çok önemli travmaların olduğunu okumak hiç de zor değil.

Oğuz Haluk Alplaçın, 1929 yılında Diyarbakır kökenli bir ailenin çocuğu olarak Ankara'da dünyaya gelmiş olmasına rağmen ailesiyle ilgili hiçbir somut bilgi yok. Aslen Diyarbakırlı olmasına rağmen oraya hiç gitmemiş. Arkadaşlarına Diyarbakır'da kendisine çok büyük bir servetin kaldığını söylemesine rağmen parasızlık yüzünden bu serveti almaya gidemediğini söylediği için arkadaşları pek çok kez onun için para toplamışlar ama onun Diyarbakır'a gitmek için yola çıktığı her yolculuğu Haydarpaşa'da başlamış ve yine orada son bulmuştur. Bazen de bu uzun yolculuk en fazla Pendik'e kadar sürmüştür.

Hayatta iken yakın dostlarının ve arkadaşlarının dahi farkında olmadığı Hayalet Oğuz, ölümünden sonra farkedilmiş ve bilinmeyen hayatının ayrıntıları ile merak uyandırmıştır. Hayatının bu bilinmeyen ve son derece gizemli yönleriyle efsaneleşmiştir. Hatta iş o kadar abartılmıştır ki bir Hayalet Oğuz romantizmi doğmuştur. Bu bağlamda yeniden bir Hayalet Oğuz inşa edilmek istenmiş ve belki de gerçek kimliğinden çok uzak bir Hayalet Oğuz imajı yaratılmıştır. Efsane ile karışık bu Hayalet Oğuz kimliği yer yer mübalağa ile dolu olmasına rağmen çoğu yerde gerçektir. Oğuz, her şeye rağmen yaşam felsefesi olarak entelektüel bir marjinaldir.

Hayalet Oğuz'un, hayatın uç noktalarında hayatı, bir uçbeyi ve bir dünya vatandaşı gibi yaşadığı kesindir. O, yokluğun felsefesini tıpkı büyük sûfilerden İbrahim Edhem gibi yaşayarak yaptı. Adeta bir tekerlek gibi dönen dünyayı, dünya kendisini terk etmeden önce terk etmişti. Hatta fiilen öyle ki terki de terketmişti. İşte bu yüzden

onun teoriyle hemen hiçbir işi olmadı. Onun kırsal ve şehirsiz feodalite ile de hiçbir ilgisi olmadı. Doğru tipi feodal bir aileden geldiği hâlde kendisini sikan ailesini terketti, şehirdeki feodaliteye de kesinlikle hiçbir zaman yanaşmadı.

Adeta bir hayalet gibi ortalıkta dolaşan Hayalet Oğuz, “uyumayan çocuklar için bir yaşantı” olarak da kurgulanmıştır. Tarih boyunca kahramanlar, hayata karşı savaşmış olmasına rağmen Hayalet Oğuz, tarihe karşı savaşmış bir anti-kahramandır. Hayalet Oğuz, Yusuf Atılgan’ın karakteri Aylak Adam veya ünlü Rus romancısı Gonçarov’un Oblomov’u muydu, bunu söylemek elbette ki hem güç hem de çok kolay.

Oğuz, başarılı olmamaya şartlanmış ve hususen kendini şartlamış bir ömrün sergüzeştini dolu dolu yaşadı. O, Cemal Süreya’nın yaklaşımıyla Laleli’den dünyaya doğru giden tramvaydaki tek yolcuydu. Beyoğlu, en çok onunla sabah etmiştir. Batılı anlamda protest eylemleriyle bir özne ve birey gibi bir bireydi. Örgütçülük düşüncesi, fikri ve felsefeyi öldürdüğü için örgütçü bir yönü yoktu.

O aslında bir taraftan dünyaya doğru gidiyor ve giderken de dünyaya saldırıyordu. Evet o, dünyaya doğru hızla akıp giden tramvayda tek yolcu olmanın verdiği rahatlıkla otoriteye, statükoya, çürümüşlüğe ve ahlaksızlığa karşı direnmenin de ötesinde dünyaya saldıran bir anarşistti. O, susuşlar intibahçısı ve aynı zamanda intibahlar ihtilalcisiydi. Susması, işte o yüzdendi. Ama hayatta bunu çok az kimse anladı ve hatta anlayanların çoğu da yanlış anladı.

Hayalet Oğuz, marjî çoktan aşmış entelektüel bir marjinaldi. Bir yirminci yüzyıl sūfisi gibi bir lokma bir hırka ile yaşıyordu. Oturabileceği bir kiralık evi ve evinde kullanabileceği bir eşyası yoktu. Çoğu zaman bir lokması bile olmazdı, ama en azından üstündeki elbiseler kirlenince kuru temizleyicide yedek olarak bir pantolon ve gömleğinin olduğuna diliyle değil, hâliyle şükrederdi. Çünkü o dil veya retorik adamı değil, eylem adamıydı.

Onun hayattaki tek mülkiyeti koltuğunun altında sürekli gezdirdiği İngilizce-Türkçe Sözlük idi. Onunla günlük tüketebileceği bir lokma ekmeğini çıkartıyor ve bazen de tercüme işinden kazandığı küçük paralarla giyebileceği mutedil bir elbise parasının peşindeydi. Bazı romanlar çevirdi, ama kimse elindeki romanın Oğuz tarafından çevrildiğini bilmiyordu. Adı üstünde o, bir Hayalet Yazarı idi.

Asıl adı Oğuz Haluk Alplaçın’dır. Onun hayatı hakkında kesin bilgiler mevcut olmamasına rağmen hatıra türü bazı anekdot ve göstergelerden yine de bir şeyler yakalamak mümkündür. O, ünlü sosyolog ve siyasetçi **Behice Boran**’ın asistanlarından ve **Kenan Rifai**’nin müridelerinden **Nezihe Araz**’ın, **O Pera**’daki **Hayalet** (Duru;Duru, 2001: 73-94) delaletiyle bize bildirdiğine göre babası Kâzım Alplaçın, kardeşleri de doktor olan bir doktordu ve Diyarbakır’ın da köklü ailelerinden. Nezihe Araz’ın ablası Samiye hanımın üvey oğludur. Babası Kâzım Alplaçın, Cumhuriyet döneminin ünlü Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras’ın yakın akrabalarından biriyle ilk evliliğini yapmış ve Oğuz bu evlilikten doğmuştur. Annesinin adı hiçbir sahih kaynaktan geçmiyor olmasına rağmen bazı magazin haberlerinde Ayşe İrfan olduğu söyleniyor. Ancak doğumdan sonra annesi Oğuz’u bilinmeyen bir nedenle terkeder. Dr. Kâzım Alplaçın, ikinci evliliğini Nezihe Araz’ın ablası Samiye hanımla yapar. Bu arada Oğuz, okuyabilmesi için küçücükken Nezihe hanımların Ankara’daki yaşamakta oldukları eve üvey evlat olarak getirilir.

Oğuz, Ankara’da Atatürk Lisesi’ni bitirir. Nezihe Araz’ın da yaşadığı baba evinde içine kapanık bir çocuk olarak büyür. Kendi annesi onu hiç aramaz. Ama Nezihe Hanımın annesi onu çok sever ve onunla yakın dost olur. Fakat babası ise Oğuz’u hiç sevmez. O, bütün bunlara rağmen sürekli kitap okuyan bir çocuktur. Bu evi on beş yaşında terkeder ve İstanbul’a gider. Nezihe Araz, *Yeni Sabah* gazetesinde çalışırken bir gün kendisini ziyaret eder. Oğuz, Nezihe Araz’a, yaşlı ve güzel bir hanıma âşık olduğunu, ondan ödünç aldığı paralarla yaşamını sürdürdüğünü anlatır. Ne yazık ki Nezihe Araz, bu kadının kim olduğunu öğrenmeye çalışırsa da Oğuz’un ağzından laf alamaz.

Oğuz Haluk Alplaçın’ın *Seçilmiş Hikâyeler*, *Dost* ve *Pazar Postası* gibi muhtelif yayın organlarında çok sayıda şiiri yayınlanmıştır. Ama ne yazık ki bu şiirlerin çoğuna bugüne kadar ulaşılabilmemiş değildir. Üstelik bu şiirler bugüne kadar derli toplu olarak bir kitap hâline de getirilememiştir. Bu ilgisizliğin dışında; edebiyat tarihlerinde, tezkirelerde, antolojilerde, sözlüklerde ve şiir yıllıklarında onun adına hiç rastlanmaz. Edebiyat tarihi; bırakınız dışlamayı, onun farkında bile değildir. Elbette ki dışlamak için önce farkında olmak zarureti vardır. Ama herkes unutsa da tarih, Hayalet Oğuz’u asla unutmayacaktır.

Hayalet Oğuz, yaşarken sürekli sanatçılarla birlikte oldu ve hep onlarla birlikte yaşadı. Yakın arkadaşları arasında şairler, yazarlar, yönetmenler, ressam, müzisyenler ve basın-yayın emekçileri gibi muhtelif sınıflardan çok farklı entelektüel kişiler vardı. Henüz hayatta iken hakkında pek fazla bir yazı çıkmamasına ve daha çok etrafının ‘sükût suikastı’ ile taltif edilen Hayalet Oğuz hakkında ölümünden sonra pek çok yazı yazıldı ve bir manada onun değeri öldükten sonra anlaşıldı. Mühim olan aslında yaşarken anlaşılacak ama insanoğlunun hırs, tamah ve kıskançlıkları bir şekilde böyle güzel şeylere mani oluyor.

Hayalet Oğuz, daha çok çeviriler yaparak, bazı yayınevlerinin o zamanlar çıkartmakta olduğu hususi muhtevalı ansiklopedilere katkılarda bulunarak ve halk tipi popüler kitaplar hazırlayarak geçinirmiş. Bu bağlamda bir ara Mayk Hammer kitapları çevirip yazmıştır. Bu arada önemli pek çok yazarın kitabını da Türkçeye kazandırdığı muhakkaktır. Parasızlık, hayatı boyunca Oğuz’un peşini bırakmadı. Onun, barınabileceği bir evi yoktu. Çoğunlukla arkadaşlarının evinde kalır ve O Pera’daki Hayalet’çilerin ifadesiyle **Yunus Emre** gibi “*bir lokma, bir hırka*” felsefesiyle yaşamını modern Melâmiler gibi sürdürmüştür. Hayatını bir sanat yapıtı haline getiren Hayalet Oğuz kazandığı parayı günöbirlik tüketirmiş.

Oğuz, tam iki kez vereme yakalanmış. İkincisinde **Demirtaş Ceyhun**, şair dostu **Dr. Hüsrev Hatemi**’ye rica ederek Oğuz’u muayene ettirmiş. Hatemi, Oğuz’a verem teşhisi koymuş. Onun 17 Eylül 1975 tarihinde ölümünden sonra Demirtaş Ceyhun, **Entelektüelden Entel’e** (Ceyhun, 1989: 9-89) adını verdiği kitabında Oğuz’a yer vermiştir. Onun dikkat çekici anılarından birisi Oğuz’un toprağa verildiği gün mezarın üzerindeki çiçeklere konan bir kelebekten hareketle her çevreye girip çıkan, herkesi tanıyan, haber taşıyıcılığı yönüyle kültür dünyasını renklendiren Hayalet Oğuz’un *İstanbul’u İstanbul yapan keleklerden biri* olduğunu söyler.

Hayalet Oğuz, bir gün yakın arkadaşlarından şair ver ressam Metin Eloğlu’nun resim sergisine gitmiş, bir resmi beğenmiş ve cebindeki son parayla almaya kalkmış. Sanat sevdası yüzünden cebindeki son parayı kapora olarak

bırakmış galeriye, adını da resmin altına yazdırarak resme ipotek koymuş. Ama o resmi satın alacak parayı bulamadığı için bir daha hiç uğramamış sergiye. Oğuz, resme de ismini yazdırdığı için de resim satılmıyormuş.

Hayalet Oğuz gibi kendini büyük bir ustalikle sürdüren Metin Eloğlu, bu durum karşısında herkese dert yanıp dururmuş. Hem parasının gerisini ödeyip resmi almadığından ve böylece satılmasını da engellediğinden yakınırılmış. Eloğlu, bir gün sokakta gezinirken yakalar Oğuz'u. Bir öfke ve hiddetle *"Ulan, resmin parasını getir, al"* der. Oğuz, o çelebi haliyle, gayet sakin bir halde *"alacam, yalnız bekle biraz... Hele resmi asabileceğim bir duvar bulayım"* der. O duvar, hiçbir zaman bulunamayacaktır. Gerçi o duvarı hiç aramadı ki bulabilsin!... Bu yaşananlardan da anlıyoruz ki Hayalet Oğuz ile Metin Eloğlu'nun yaşamları arasında örtüşen pek çok nokta vardır.

Ayrıca Türk edebiyatının lirik prensesi **Tezer Özlü**'nün Oğuz Haluk Alplaçın'ın ölümünden tam beş yıl sonra yayınladığı **Çocukluğun Soğuk Geceleri** (Özlü, 1980) adlı romanında da bir leitmotif olarak Hayalet Oğuz'un adı sıkça geçer. Romanda en çok merak uyandıran kişi zaten Hayalet Oğuz'dur. Bu roman sanki Hayalet Oğuz'un çocukluğunu anlatıyor gibidir. Çocukluğun geceleri niçin soğuktur? Elbette ki sevgisizlikten ve şefkatsizlikten dolayı. Çocukluğun soğuk geceleri, sevgisizliği işaret eder. Çocukluğunu, üvey annenin ailesinin yanında şefkatsiz ve sevgisiz bir ortamda geçiren Oğuz'un elbette ki geceleri soğuk olacaktır. Bu, bir büyük ihtimal belki de Hayalet Oğuz ile Tezer Özlü'nün ortalaması bir karakterdir. Mezkûr romanın kahramanı, gece âlemlerinin birinde Hayalet Oğuz'la tanışır. Oğuz tam bir ayaştır, gece âleminin açık veya gizli bütün yanlarını bilmektedir. Roman kahramanımıza gece hayatı ile ilgili her şeyi zaten Hayalet öğretir. Kahramanımız, içinde bulunduğu özgürlük buhranları ile boğuşmaktadır. Ona göre arkadaşlık kavramı çok farklıdır. Arkadaş denilen dost gerektiği zaman tüm dertlere derman olmalı veya gerektiği zaman da cinsel tatminler için de kullanılabilir. Zaten Hayaletle olan arkadaşlık ilişkisi de bu doğrultuda ilerler.

Mesela en yakınında bulunan anlatı ustası **Tezer Özlü**, **Eski Bahçe Eski Sevgi** adlı hikâye kitabında onun entelektüel adına atfen **Hayalet Oğuz** namıyla çarpıcı kişileştirmelerle güzel bir hikâye –ona hikâye denir mi bilmem- belki hikâyeden de çok öte oldukça ilginç bir metin yayınlamıştır. Tezer Özlü, onun kendine has özgün yürüyüşünü ve konukluğunu bir kelebeğe benzetir ve kendisi de gece yaşamını çok severmiş. İşte bu yüzden ona Hayalet Oğuz denilmiştir.

Tezer Özlü, tarafından Leyla Erbil'e yazılan ve daha sonra Leyla Erbil tarafından 1995 yılında yayınlanan **Tezer Özlü'den Leyla Erbil'e Mektuplar** adlı eserdeki bir kitap-mektupta da Hayalet Oğuz'dan bahsedilir. İkinci Yeni şiirinin sivil ve sıkı şairi Ece Ayhan, Hayalet Oğuz'a sahip çıkan Tezer Özlü için *"Vallahi tallahi! Evet! İçtenlikle ve özdenlikle yazıyorum ki, Tezer Özlü'yü de, onun çok insanda bulunmaz Doğrucu Davutluğunu her yerde, her kentte ve her sokakta arıyorum. Hayalet Oğuz'a olağanüstü ve eşsiz bir "hayır" işleyen bir insan-insanı ben nasıl özlemem. Tezer Özlü artık benim yakın akrabamdır"* (Ayhan, 2008: 39) diyerek onu yakın akrabası ilan eder.

Bu ifadelerinden de çok rahatlıkla anlaşılacağı gibi modern şiirinin en sivil, sıkı ve marjinal şairi **Ece Ayhan**'ın da Hayalet Oğuz'la yakın bir ilişkisi vardı. Ece Ayhan, ayrıca çok önemseydiği Nilgün Marmara, Tezer Özlü ve Hayalet Oğuz'u birbirinden pek ayırt edemediğini ve Tezer Özlü ile Hayalet Oğuz'u birlikte iç içe düşündüğünü söyler. Ece Ayhan, sürekli olarak isimlerini birlikte andığı Nilgün Marmara, Aktedron Fikret ve Hayalet Oğuz'un en

uçta, en sınırdaki, marjinal ve mülkiyetsiz olduklarını vurgulamaya çalışırdı. Ece Ayhan, bu insanların bir ömür boyu sürmüş bulunan kişiliklerini “uzun bir dürüstlük” olarak nitelendirir. Ece Ayhan, *Ağzıbozuk Bir Minyatür* olarak anlattığı bir minyatürde eşcinsellikten bahsederken Oğuz’un buna “Yahu, insan insanı yapar mı?” (Ayhan, 1997: 91) diyerek şiddetle karşı çıktığını ve ona insanların düzştüklerini bir türlü anlatamadıklarını söyler. Ayrıca Ece Ayhan, bir söyleşisinde Fikret Ürgüp, Aktedron Fikret ile birlikte Hayalet Oğuz’un “mıh gibi yalnız” (Ayhan, 1997: 20) olduğunu söyler. Zira marjinallik ve yalnızlık iki kaşık gibi iç içedirler.

Edebiyat dünyasında verilen ödüllere katılmayan bilinçaltının büyük ustası **Leyla Erbil**, Hayalet Oğuz’a *Entelektüel Solucan* (Duru, 2001: 62-64) dediklerini ve bu lakabı, ona; ya felsefeci Selahattin Hilav’ın ya da ressam-şair Metin Eloğlu’nun taktığını söyler. **Leyla Erbil**, bir rol model olarak gördüğü Hayalet Oğuz’u **Eski Sevgili** adlı uzun hikâyesinde bir öykü kişisine dönüştürür ve zikredilen bu öyküde onun gülüşünü, “Hayatı, hayatını, yaptırmadığı çürük dişlerini, göremediği ve göremeyecek olduğu ailesini, değiştiremediği ve değiştiremeyeceğini bildiği düzeni protesto eden bir gülüş” (Erbil, 2014: 149) olarak tasvir eder. Nihayet en neticede bu öykünün okuyucuya vermek istediği asıl mesaj, hiçbir zaman hiçbir şekilde bireysel başkaldırının kokmuş sistemi değiştirmeye yetmeyeceği noktasında düğümlenir. **Leylâ Erbil**, Hayalet Oğuz’un tıpkı Cevat Şakir, Balıkcı Baki ve Metin Eloğlu gibi insana has nedenlerle son derece bilinçli bir şekilde ve Melâmîce bir tavırla kendisini süründürdüğünü öne sürer. Leylâ Erbil, Oğuz’un otobiyografik anlamda kendisini ele verebilecek her türlü ayrıntıdan kaçındığını söyler. Ayrıca **Leyla Erbil**, yeni kitapları hep kendinden önce okuyan Hayalet Oğuz’dan önce bir kitap okuduğunda bile sevindiğini itiraf eder.

Günümüzün ekol şair ve düşünürlerinden **Hilmi Yavuz**, *Mutti ile Hayalet* adlı makalesinde onun için “koltuğunun altında taşıdığı İngilizce-Türkçe Sözlük’ten daha inceydi bedeni” (Yavuz, 1997: 91) şeklinde fizyolojik bir tanımlamada bulunur ve hatta o meşhur sözlüğün, Oğuz’un çoğu geceler yastığı olduğunu da vurgular. Yastığı kitap olan bir insanın okuma malulü olan bir toplum için ne anlama gelebileceğini idrak etmek bir hayli zordur.

Hayalet Oğuz’un, dönemin o pek ünlü ve en çok yazarçizer takımının takıldığı Baylan Pastanesi’nde tüm dünyayı yakıp kavuracağı umuduyla yazmayı düşündüğü **Dünya Sarsılıyor Rock’ın Roll** kitabının formasını tutturamadığı gerekçesiyle “Ulan haşereleler” diye hitap ettiği diğer edebiyatçılarla birlikte Hilmi Yavuz’la da bir hususi söyleşi yapar. Ayrıca oradaki edebiyatçılara hitaben “(...) hem sizin sırtınızdan para kazanacağım, hem de sizi meşhur edeceğim...” demiş ve sözünü ettiği mezkûr kitapta bu söyleşilerin çoğu yayınlanmıştır. Eleştirmenimiz Hilmi Yavuz, Hayalet Oğuz’u *siskalığı ve dudaklarına yapışık sigarasıyla ipince bir oğlan* (Yavuz, 1997: 23-24) olarak anımsar.

Gazeteci, yazar, edebiyat tarihçisi, eleştirmen ve şair **Ahmet Oktay**, 1991 yılında **Gizli Çekmece** adıyla yayımladığı anılar kitabında Hayalet Oğuz için kendince “Hayalet Oğuz, Oğuz Halûk ve Oğuz Alpaçin. Hangisiydi bunlardan ve hangi kimliği gerçektir? Bana öyle geliyor ki, edinmesi mümkün olabilecek herhangi bir kimliği edinmemek için çalıştı (...) Kendini her şeyden mülksüzleştirdi. Kitaplık yerine bellek; yerleşiklik yerine konukluk; ev yerine otel; peşin yerine veresiye; yatak yerine apartman paspası, park kanepesi, meyhane masası; bordro yerine yövmiye...” (Oktay, 2017: 139) tanımlamasında bulunur. Oktay, bu tanımlamasından sonra “Hayalet Oğuz, her şeyi hiçbir şey,

hiçbir şeyi de her şey olarak yaşadım" (Oktay, 2017: 140) şeklinde Oğuz'u eşine hakikaten ender rastlanır bir karakter olarak nitelendirir.

Ahmet Oktay, sonradan *Bir İstanbul Bohemi* (Duru, 2001: 66-67) adıyla kaleme aldığı makalenin başlığından da anlaşılabilir gibi Hayalet Oğuz'u "*bir İstanbul bohemi*" olarak nitelendirir. Ahmet Oktay, Ankara'nın tarihi-ünlü Karpiç Lokantası'nda tanışmış Hayalet Oğuz'la. Ahmet Oktay'ın bildirdiğine göre Oğuz Haluk Alplaçın'e "Hayalet" önadını/sıfatını takan da Selahattin Hilav'mış.

Yine eleştirmen **Ahmet Oktay**'ın beyanına göre Hayalet Oğuz'a ömrünün sonuna kadar destek veren, onu kollayıp koruyan ve ona her şartta katlanan ender kişilerden biri de editör ve sinema yönetmeni olarak tanınan **Ertem Eğilmez**'dir. Oğuz, uzun bir süre onun Yeşilçam için yazdığı yüzlerce senaryonun tanıdığı olan Moda semtindeki evinde muhacir olarak oturmuş? Ne yazık ki Hayalet Oğuz ile **Ertem Eğilmez** dostluğu hakkında pek fazla bir bilgi yok. Toplumun hemen her şeye olan duyarsızlığı yüzünden onca bilgi Ertem Eğilmez ve Hayalet Oğuz ile birlikte toprak olup gitmiştir. Savaşlar gün gelir biter, dünyada bitmeyen bir savaş yoktur, ama ya kültür biterse ne olur bilir misiniz? Millet biter! Peki kimin umurunda?

Ahmet Oktay, çok muhtemel Hayalet Oğuz'dan etkilenerek 2001 yılında **Hayalet Övgü** adıyla bir şiir kitabı yayınlamış ve mezkûr bu kitabıyla **2002 Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü**'nü almıştır. Hayalet, neredeyse **Ahmet Oktay**'ın şiirinin ve hatta hayatının süregelen bir izleği haline gelmiştir. Gerçi ondaki hayalet izleğini **Jaques Derrida**'nın, **Marks'ın Hayaletleri** (Ertürk, 1998: 65-69) kitabıyla ilişkilendirenler de vardır. O, başka bir mesele.

Hayalet Oğuz'un çok yakın arkadaşlarından biri de roman eleştirmenliğinde bir otorite olarak kabul edilen **Fethi Naci**'dir. Eleştirmen Fethi Naci, kendince onu "*mühmel (ihmal edilmiş) olmasına rağmen, zevkli giyinenlerin öncülerinden, ip gibi ince, zeki ve esprili, sevdiklerine karşı acımasız, durmadan iğneleyici, dostları hakkında sürekli hikâyeler uyduran zengin bir iç dünyası olan biri*" olarak anlatıyor. Hayalet Oğuz, bankalarla hiç işi olmadığından, bazen fazla olan parasını en çok güvendiği dostu **Fethi Naci**'ye verir, gerektiğinde ondan almış. Eşine dostuna "*Bugünlerde Naci'ye epey destek oluyorum.*" (Duru, 2001: 36-37) diyerek hava atmaya da ihmal etmezmiş. Çünkü böyle ironileri çok severmiş.

Fethi Naci, hayatında ilk defa Hayalet Oğuz'un cenaze işlerine katılır. Cenazeyi kaldırmak amacıyla dostları arasında toplantı yapmayı, para toplama ve resmi işlemlerle uğraşma işini de **Fethi Naci** ile birlikte **Demirtaş Ceyhun** üstlenir. Fethi Naci, Hayalet Oğuz'un naaşı defnedildikten sonra kalan 2000 lirayı o sıralarda tedavi gören hasta bir şaire verdiklerini söyler. Oğuz, böylece yaşamının en büyük yardımını öldükten sonra yapmış olur. Fethi Naci; bu şairin adını açıklamamış, acaba Ece Ayhan olabilir mi? Araştırmaya değer.

Hayalet Oğuz'un yakın arkadaşlarından biri de Yahudilere olan düşmanlığından ötürü *anti-semitist* veya *Türkiye'nin Hitleri* olarak nitelendirilmiş bulunan dönemin ünlü yazarı **Cevat Rifat Atilhan**'ın oğlu olan senarist ve sinema oyuncusu **Bülent Oran**'dır. **Bülent Oran** (1924-2004), 1954-55 yılları arasında senaryo yazarlığı sırasında tanışıp onunla çok samimi arkadaş olmuş ve bu arkadaşlık Oğuz'un ölümüne kadar kesintisiz bir şekilde sürmüştür. Bülent Oran, Oğuz'u kardeşten öte görür.

Hayalet Oğuz, oldukça uzun bir süre Bülent Oran'ın evinde kalmış ve yine onun Afrika Han'daki bürosunda çalışmıştır. İşte bu yüzden Bülent Oran'la onun çok hatırası olmuştur. Ama ne yazık ki bunların çok büyük bir çoğunluğu yazıya geçirilemediğinden ötürü unutulmuş suikastlarına kurban gitmiştir.

Yine onunla ilgili ilginç bir hatıra nakleder Bülent Oran. Bir rivayete göre Oğuz, kitap çevirirken kimi zaman aklına geldiği gibi yapıp gidermiş. Bir iş günü **Sefiller**'i çevirmekteyken çok işi çıktığı gerekçesiyle dostu **Bülent Oran**'a “Şuna devam et bir iki sayfa yaz...” der. Bülent Oran, “Ben dil bilmem. Nasıl olacak bu?” diye itiraz eder. Oğuz, “Ne olacak canım. Sen Sefiller’in öyküsünü bilmiyor musun? Bak şurada kalmışım, oradan sürdür biraz. Yaz bir şeyler” diye ısrar eder.

Bülent Oran, zoraki söyleneni yapar. Oğuz, yazıyı pek beğenir. “Çok güzel edebiyat yapmışsın. Aferin. Hadi şurdan bir kadeh içki ismarla!” der. Bülent Oran şaşırır, “Yahu hem yazı yazdırıyorsun hem de üstüne içki ismarlatıyorsun. Olur mu bu?” deyince Oğuz’un hemen her zaman olduğu gibi yanıtı hazır: “Seni Sefiller’in yazarı yaptık, daha ne istiyorsun” (Duru 2001: 77-78) diyerek taşı gediğine usturubunca koyar.

Hayalet Oğuz, şiir ve öykü dışında tek bir tane de olsa 1956 yılında **Rock’n Roll** adında bir de roman yazar ve yayımlar. Zamanla dünya genelinde ünlenecek bu romanın bir de yazılış hikâyesi vardır. Hayalet, bu kitabı yazabilmek için arkadaşlarının eve gelmelerini gözler. Çünkü henüz o zamanlar 27 yaşında olan genç delikanlı Oğuz Haluk Alplaçın’ın ne bir evi ne bir odası ne de bir çalışma odası vardır. O, genellikle cebinde beş kuruşu olmamasına rağmen çok ucuza tercüme ettiği Amerikan romanlarıyla ayakta kalmaya çalışır. Kendisi bir mülkiyetsiz olarak İstanbul’un arka sokaklarında yaşamasına rağmen her zaman şairler, ressam, yazarlar ve birbirinden değerli entelektüel sanatçılarla birlikte olmuştur.

Hayalet Oğuz, bir kültür işçisiydi. Oğuz Alplaçın imzasıyla yayınladığı **Rock’ın Roll** kitabı ilk olarak Hayalet Oğuz sayesinde Türkiye’de çıkmıştır. Bu eser, zaten onun ilk kitabıdır. **Rock’ın Roll**’un kapağında, efsanevi orkestra şefi **Xavier Cugat**’ın, Amerikalı kızıl saçlı oyuncu karısı, şarkıcı ve aktrist **Abbe Lane**’in (Yavuz 1997: 91) etekleri beline kadar açılmış hayli erotikçe bir deseni bulunmaktadır.

Rock’ın Roll, 1950 sonrasında artaya çıkmış ve en çok elektrogitar, basgitar ve bateri eşliğinde çalınan bir müzik türüdür. Bu müziğe bazen piyano ve org da eşlik eder. Sözlük itibarıyla *sallan*, *yuvatlan* anlamına gelir. Amerika keşfedildiğinde demiryolu inşaatı için Afrika’dan getirilen zenci kölelerin, yerli halkı mutlu etmek için icat ettikleri bir müziktir. Bu müzik türü en çok seks ve uyuşturucu ile birlikte anılır. O zamanlar bütün dünyayı sallayan bu müzik türü hakkında hiç şüphesiz ki dönemin yazarların farklı görüşleri vardır.

Mesela eşyle birlikte elele vererek Hayalet Oğuz’la ilgili en önemli -tek- kitabı yazan hikâyeci **Orhan Duru**, *Rock’ın Roll’ü adi, cayırtılı ve şehvî bir müzik* olarak görür. Bu ilkel müziğin Afrika’dan alınarak ortaya çıkarılmasının önemli sebeplerinin olduğunu düşünür.

Türk roman ve öykücülüğünde minimalist akımın en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilmekte olan **Ferit Edgü** (1936-...?), *Rock'ın Roll* müziğini, ne yapacağını bilmeyen kararsız gençliğin, çoğunluğun beğenisine bir başkaldırısı olarak görür.

Araştırmacı, denemeci, edebiyat tarihçisi ve şair **Ahmet Oktay** (1933-2016), eskilerin ölçülerinden ve değerlerinden sıkılan amaçsız gençliğin onların yerine yeni –değerli- bir şey koyamamanın tedirginliğiyle *Rock'ın Roll* müziğini ürettiğini söyler.

Yine öykücü, romancı ve inceleme yazarı **Demirtaş Ceyhun** (1934-2009), *Rock'ın Roll* müziğini şehir otobüslerinden bildiğini söylerken, Tezer Özlü ve Sezer Duru'nun ağabeyi **Demir Özlü** (1935-2021) ise *Rock'ın Roll* müziğini çok sevdiğini ve bu dansı yapamadığı için üzgün olduğunu söyler.

Hikâyecisi **Seyfettin Özgen**, *Rock'ın Roll* Müziği ile ilgili olarak *sallan ve yuvarlan* gençliğin benimsediği bir akım olduğunu söylerken, hikâyecisi **Ziyat Nemli** ise bu müzikten anlamadığını söyler.

Hayalet Oğuz, kitabı yazarken yazarların *Rock'ın Roll* müziği hakkındaki görüşlerini sorar ve onlardan aldığı cevapları da kitabının arkasına açıklayıcı notlar olarak koyar. Oğuz, kitabının bir yerinde *Rock'ın Roll* müziğini “*zalim bir sallantı*” olarak tanımlar. Hayalet Oğuz'un son derece isabetli tespitiyle bu *Rock'ın Roll* denilen müzik bütün dünyayı sallamıştır. Hayalet Oğuz, bu müziğin dünyadaki göstereceği etkiyi herkesten önce keşfetmiş ve elini çabuk tutarak Türkiye'de ilk defa **Rock'ın Roll** kitabını yayınlamıştır.

SONUÇ

Sonuç olarak Hayalet Oğuz olarak anılann Oğuz Haluk Alplaçın'ın 70 civarında telif eser verdiğini, 150 kadar tercüme yaptığını, yaklaşık 700 kadar filmin gizli senaristi olduğunu kim bilir? Edebiyat tarihi bilmez, çeviri tarihi bilmez, sinema tarihi bilmez, toplum hiç bilmez.

Toplumda çok kimsenin farkında olmadığı Hayalet Oğuz, hayalet gibi yaşadığı hayata, tedavi amacıyla gittiği Heybeliada Sanatoryumu'nda 17 Eylül 1975 tarihinde son derece vahim bir biçimde akciğer kanserinden ötürü veda etmiştir. Öldüğünde tevafuken tamı tamına kırkaltı yaşında ve kırk altı kiloda olduğu bir efsane gibi anlatılır. Kelebeğin ömrü gibi 46 senelik çok kısa bir ömür, ama 460 sene yaşamış gibi dolu dolu geçen bir ömür.

Hayalet Oğuz, bundan sonra edebiyat tarihlerinde, çeviri tarihlerinde ve sinema tarihlerinde hak ettiği yeri alacak, onunla ilgili daha çok romanlar, şiirler ve öyküler yazılacaktır.

KAYNAKÇA

Alplaçın, Oğuz Haluk (1956). *Rock'n Roll*. İstanbul: Ekicigil Yayınları.

Aktaş, Hasan (2016). *Türk Edebiyatında Gölgesi Bedeninden Büyük Kelebek Vizeli Mülkiyetsiz Bir Anarşist*. Rize: Yort Savul Yayınları.

Ceyhun, Demirtaş (1889). *Entelektüelden Entel'e*. İstanbul: E Yayınları.

Çağlar, Ece Ayhan (1997). *Morötesi Requiem Ağzı Bozuk Minyatür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

.....(2008). *Sivil Denemeler Kara*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çetin, Mehmet (1997). "Ece Ayhan'la Söyleşi". *Ütopiya Mevsimlik Hayat Bilgisi Kitabı*.

Erbil, Leyla (1977). *Eski Sevgili*. İstanbul: Cem Yayınevi.

..... (1995). *Tezer Özlü'den Leyla Erbil'e Mektuplar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

..... (2014). *Eski Sevgili*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Ertürk, İsmail (1998). "Ahmet Oktay'da 'Özgürleşim' ve 'Umut' İzlekleri". *Her Yönüyle Ahmet Oktay*. hzl. Mustafa Durak. Bursa: Bursa Valiliği Yayını.

Duru, Sezer, O. Duru (2001). *O Pera'daki Hayalet*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Oktay, Ahmet (2001). *Hayalet Övgü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

..... (2017). *Gizli Çekmece*. İstanbul: Doğan Kitap.

Özlü, Tezer (1980). *Çocukluğun Soğuk Geceleri*. İstanbul: Derinlik Yayınları.

..... (1993). *Eski Bahçe Eski Sevgi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yavuz, Hilmi (1997). *Kendime, İstanbul'a ve Kadınlara Dair*. İstanbul: Boyut Kitapları.

..... (1997). "Mutti ile Hayalet". *Tezer Özlü'ye Armağan*. hzl. Sezer Duru. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.